

במדבר פרק יא

בפרקנו אנו שומעים על תלונות של קבוצות שונות בעם ישראל, הקרויים בפרק: המתאוננים (פסוק א') והמתאווים (פסוק ד'). תיאור התלונות של בני ישראל משולב במשבר ובקושי של משה בהנהגת העם. תשובת ה' מהווה מענה לשני הדברים גם יחד: לתלונות בני ישראל ולקושי של משה. בתוך כך אנו לומדים על התנבאותם של אלדד ומידד ועל מעלתו של משה.

שאלות מכוונות למידה:

1. מה שורש התלונות של ישראל?
2. מה הקשר בין תלונות בני ישראל לשינוי בהנהגה?
3. מה גרם למשבר האמון בין משה רבינו לבין העם דווקא כאן?

מהי תלונת המתאוננים?

רש"י (א): תואנה/ תירוץ

כמתאוננים - אין מתאוננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה האידך לפרוש מאחרי המקום. וכן הוא אומר בשמשון "כי תואנה הוא מבקש" (שופטים יד, ד).
רע באזני ה' - תואנה שתהא רעה באזניו; מתכוונים שתבוא לאזניו ויקניט. אומרים: 'אוי לנו כמה ליבטנו בדרך, זה שלשה ימים לא נחנו מעינוי הדרך'.

רש"י בעקבות המדרש מציע שהתלונה היא על קשיי הדרך בה הלכו בשלושת הימים, אולם תלונה זו מחפה על כוונתם האמתית – "לפרוש מאחרי המקום".

רמב"ן: החש מהצתיך

ויהי העם כמתאוננים ... - והנכון בעיני, כי כאשר נתרחקו מהר סיני שהיה קרוב לישוב ובאו בתוך המדבר הגדול והנורא במסע הראשון היו מצטערים בעצמם לאמר: 'מה נעשה, ואיך נחיה במדבר הזה, ומה נאכל ומה נשתה, ואיך נסבול העמל והענוי ומתי נצא ממנו', מלשון "מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו" (איכה ג, לט), שהוא לשון כואב ומצטער על עצמו.
רע באזני ה' - 'שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחים.

רמב"ן	רש"י	באור המילה "כמתאוננים"
כאב וצער	מחפשים עלילה	תוכן התלונה
התלוננו על החשש מההליכה העתידיה במדבר עתיד	התלוננו על שלושת ימי ההליכה שכבר עברו	כלפי איזה זמן התלוננו?
ביטוי הכאב והצער חוסר בטחון בה' (וכפיות טובה)	תרוץ לפרוש מאחורי ה' הרצון לפרוש מעבודת השם	מגמת התלונה
		מהו החטא?

מהו קצה המחנה?

רש"י בקצה המחנה - במוקצין שבהם לשפלות, אלו ערב רב.

רבי שמעון בן מנסיא אומר בקצינים שבהם ובגדולים:

מי המתלוננים? נשים לב לקשר בין האספסוף המתחיל ובין בני ישראל הנגררים

אחריו:

(וְהַאֲסִפְּסוּ אֲשֶׁר בְּקִרְבוֹ הִתְאַווּ תְּאַוָּה וַיֵּשְׁבוּ וַיִּבְכוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בְּשֵׁר

הַצֵּרָה דִּידְקֻטִּית נְשִׂים לֵב לְאִמִּיִּים כַּפְסוֹק ד': תַּאוּוה וּפְעֻקְוֹתֶיהָ כְּכֹי, אֵלֹו אִינְן אִמִּיִּים הַמֵּיִצְאוֹת מִצֻּקָה, אֵלֵא פִינוֹק (הַעֵף הַעֵף מֵאוֹת מ"ו פְּסוֹקִים כ"ב - כ"ה, הַמַּרְה)

רש"י [ד]:

"מי יאכלנו בשר - וכי לא היה להם בשר, והלא כבר נאמר (שמות יב, לח) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו'. ואם תאמר אכלום, והלא בכניסתם לארץ נאמר (במדבר לב, א) ומקנה רב היה לבני ראובן וגו', אלא שמבקשים עלילה"

מהו חינום?

רש"י - מן המצוות

חזקוני - "זכרנו את הדגה כשנילוס מתפשט כמנהגו ואחר כך חוזר למקומו הדגים נשארים בגומות בשיחין ונשותיהם שואבות מאותן השיחים והדגים נכנסים בכדיהם וכן ארז"ל. אשר נאכל במצרים חנם בלא טורח ובלא דמים".

מינוי הזקנים

1. מה שורש התלונות של ישראל
2. מה הקשר בין תלונות בני ישראל לשינוי בהנהגה?
3. מה גרם למשבר האמון בין משה רבינו לבין העם דווקא כאן?

מי הם אלדד ומידד?

רש"י: (כו) "וישארו שני אנשים - מאותן שנבחרו. אמרו אין אנו כדאין לגדולה זו והמה בכתבים - במבוררים שבהם לסנהדרין, ונכתבו כולם נקובים בשמות, וע"י גורל, לפי שהחשבון עולה לי"ב שבטים, ששה ששה לכל שבט ושבט חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה, אין שבט שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה, נטל שבעים ושנים פתקין וכתב על שבעים זקן, ועל שנים חלק וברר מכל שבט ושבט ששה, והיו שבעים ושנים. אמר להם טלו פתקיכם מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן, נתקדש, ומי שעלה בידו חלק אמר לו המקום לא חפץ בך" [וייתנבאו ולא יספו: ספרי: לא המשכו, אונקלוס: ולא פסקו]

רשב"ם [כו]:

"בכתובים - שנכתבו לצאת אל האהל ולא יצאו מתוך ענוה כמפורש בסנהדרין"

מהי הצעת יהושע?

"וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מִשָּׁה כְּלָאִים"

שתי שאלות עולות מדברי יהושע:

א. מה פירוש כלאים?

ב. מדוע יש לכלוא אותם?

סנהדרין דף יז עמוד א: "ומה נבואה נתנבאו? אמרו: משה מת, יהושע מכניס את ישראל לארץ. אבא חנין אומר משום רבי אליעזר: על עסקי שליו הן מתנבאים, עלי שליו, עלי שליו! רב נחמן אמר: על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאין"

רש"י [כח]:

"כלאים - הטל עליהם צרכי צבור והם כלים מאליהם. דבר אחר תנס אל בית

הכלא, לפי שהיו מתנבאים משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ"

רמב"ן [כח]:

"...מדברי רבותינו נראה, כי היה המנהג בישראל שלא יתנבא אדם בעתידות במקום נביא גדול ממנו, אבל הולכים אחריו כתלמידיו והם בני הנביאים"

ומהי תגובת משה? "המקנא אתה לי"

הפרשה מסתיימת בתוצאות כל אחד מן המענים:

בעקבות מינוי הזקנים, אנו חוזרים להוכח במעלתו המנהיגותית של משה: 'מי יתן כל עם ה' נביאים'.

ובעקבות מתן הבשר אנו רואים את תוצאות תאוותם של ישראל - 'ויך ה' בעם מכה רבה מאד'